

„KEGYESEN BECSAPJUK A NÉZŐT”

Andrzej Bubień rendező

Gombrowicz és az Operett aktuális. Az 1960-as években rémisztő hipotézisével volt időszerű, ma pedig azért, mert az egykori hipotézis valósággá vált. Az Operett – sommásan fogalmazva – Európa hanyatlására figyelmeztet.

Hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy a színház mindig véresen komoly dolog, ahol semmi helye a vidámságnak, vagy azt mondjuk: csupán könnyed szórakoztatásra való, amihez viszont nem szükséges különösképpen megerőltetnünk az agyunkat. Gombrowicz azon ritka szerzők közé tartozik, aki képes ezt a két dolgot összekapcsolni. Mulatságosan groteszk elemek felhasználásával, rendkívül szórakoztató formában tud kifejezni igen mély gondolatokat és üzeneteket a bennünket körülvevő világról.

„Igazi” operett

Ez különösen érvényes az *Operettre*, hiszen kiindulási pontként egy szórakoztató színházi formát választott. Nem véletlenül, hanem fricskaként: a műfajra az 1960-as években ugyanis, amikor a művet írta, már megcsontosodott, kiüresedett műfajként tekintett. Érdekes viszont, hogy egész pontos iránymutatásokat adott a rendezői megvalósításhoz, a térhasználathoz, a színészi alakításokhoz, ugyanakkor egy szót sem írt a zenéről. (Gombrowicz a darabjait olvasásra, s nem színpadi megvalósításra szánta, nem izgatta különösebben a szövegeinek színházi sorsa, nem is nagyon nézte meg az azokból készült előadásokat.) Piotr Salaber zeneszerző rendkívül hatásos, szellemes operettzenét komponált az első felvonáshoz.

Én eleve úgy fogtam hozzá a megvalósításhoz, hogy az *Operett* – műfaji értelemben – legyen igazi operett, hiszen maga Gombrowicz is így határozta meg a darabját. Ezzel persze – kegyesen – becsapjuk a nézőt.

Bár az előadás a műfaj által megkövetelt, operettes felütéssel kezdődik (valahol a 20. század elején járunk), ez a hangvétel fokozatosan, felvonásról felvonásra eltűnik. Így jutunk el világégéseken, forradalmakon és diktatúrákon keresztül a jelenbe. Mindeközben kiderül: mai világunk is abszurdan „operettszerű”, és létezésünk operettszerű hamissága lassanként felzabál bennünket. A darabban ábrázolt világ mesterkedése eltorzítja a szereplők viselkedését, személyiségét, akik a kiüresedett, hedonista életüktől megcsömöröltek, alapérzetük az unalom és az undor. Talán szeretnének is változtatni ezen, de vagy túl gyengék, vagy túl romlottak hozzá.

„Ma már nem elegendő az európai civilizáció hanyatlásáról mint hipotézisről beszélni. A világban és Európában olyan ideológiák terjednek, amelyek igazolást találnak bármilyen erőszakra...”

Andrzej Bubieć

Lengyel színházrendező (1964), a Varsói Egyetemen lengyel filológia és színháztörténet szakon diplomázott, majd a Szentpétervári Állami Színházművészeti Akadémián végzett rendezőként, ahol ma a színházrendezői tanszék docense. Tíz éven át volt Európa egyik legrangosabb színházi fesztiváljának, a torunói Kontaktnek a művészeti vezetője. 2007 és 2011 között a szentpétervári Szatíra Színház főrendezője volt, jelenleg a szentpétervári Tovsztonogov Nagy Drámai Színház (BDT) rendezője. Magyarországon korábban három előadást rendezett a debreceni Csokonai Színházban (Smetana: *Az eladott menyasszony*, Mihail Ugarov: *Oblom-off*, valamint Osztrovszkij: *Karrier*).

Már nem elegendő

Számomra az a legfélelmetesebb, hogy Gombrowicz világábrázolása – ami az 1960-as években még csak hipotézis volt –, mára már valósággá vált. Ma már nem elegendő az európai civilizáció hanyatlásáról mint hipotézisről beszélni! A világban és Európában olyan ideológiák terjednek, amelyek igazolást találnak bármilyen erőszakra, és amelyek nevében az ember csupán örült vezetők eszközévé züllik. A történelemnek a darabban ábrázolt vihara már nem csupán absztrakció, hanem egyre közelebb kerül hozzánk, most már nem távoli kontinenseken, hanem tőlünk párszáz kilométerre készül kitörni, és van, ahol már tombol is. A darab üzenete számunkra az, hogy ha ki tudjuk dobni a múlt kolonc-ként magunkkal cipelt ballasztját, ha le tudjuk vetni álarcainkat, akkor újrafogalmazhatjuk kultúránk keresztény gyökereit, és visszaállítva létünk elveszített harmóniáját, újra tudjuk kezdeni az életünket.

Esélye a túlélésre

A pusztulással a „meztelenség” metaforáját állítjaszembe Gombrowicz. Értelmezhetjük ezt egyszerűségként, tisztességként, amely azt is jelenti, hogy az ember képes-e megszabadulni a sötét múltjától. De a „meztelenség” utalhat az igazmondás képességére is. (Képzeljük csak el, mi történe, ha azt mondanánk: holnaptól mindenki igazat, csakis igazat szólhat – micsoda rémület lenne úrrá rajtunk!) És ezért válik veszélyessé ebben a világban a „meztelenségre” vágó Albertinka, aki egyúttal annak a reménynek a megfogalmazódása, hogy az európai kultúrának talán még van esélye a túlélésre.

A színháznak erről is beszélnie kell – persze nem ijesztgetve, de rá kell ébresztenie az embereket, hogy a szabadság és demokrácia európai eszménye, amelyekkel olyannyira hajlamosak vagyunk henegetni, nem alanyi jogon és örökre adattak meg számunkra. Azok megőrzéséért gigantikus erőfeszítéseket kell tennünk, máskülönben eltorzulnak, sőt, akár pusztuláshoz is vezethetnek.

A génekben van

Ami az előadás rendezői, formai megoldását illeti, úgy gondolom, hogy az alkotónak folyamatosan keresnie kell a megfogalmazás különféle módjait. Én például szeretem összekapcsolni különböző színházi iskolák tapasztalatait. Nem hiszek egyfajta módszer vagy tradíció kizárólagosságában, mert az önmagába zárt hagyomány nagyon könnyen eltorzulhat, belterjessé válhat. A mi előadásunkban használtam Sztanyiszlavszkij módszerét is, de leginkább a vahtangovi iskolára támaszkodtam, amely a színházat olyan ünnepi, karneváli eseménynek tekintette, ahol a fajsúlyosabb, mélyebb gondolatok a komikum segítségével fogalmazódnak meg. Ehhez a szereplők részéről komoly mesterségbeli tudásra van szükség, ezért kifejezett örömmel töltött el, hogy a magyar színészek remekül értik és használják a formát, ugyanakkor rendkívül szabadon tudnak benne létezni. Más európai országban erre külön meg kell tanítani a színészt, itt viszont mintha mindez benne lenne a művészek génjében.

Lejegyezte: KOZMA ANDRÁS

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Witold Gombrowicz

Operett

zenés dráma három felvonásban

Fordította: Pályi András, **Eörsi István**

Fior mester – TRILL ZSOLT | Himaláj herceg – INCZE JÓZSEF m. v. | Himaláj hercegné – BÁNSÁGI ILDIKÓ | Charme gróf – SZATORY DÁVID | Firulet báró – FARKAS DÉNES | Albertinka – HASENFRATZ-SZEGVÁRI JÚLIA e. h. | Albertinka mamája – SZABADOS ZSUZSA m. v. | Albertinka papája – REVICZKY GÁBOR | Csirkefogó I. – MÁTYÁSSY BENCE | Csirkefogó II. – BORDÁS ROLAND e. h. | Plébános – VARGA JÓZSEF | Elnök – BAKOS-KISS GÁBOR | Márkiz – SZÜCS NELLI | Tábormok – MÉSZÁROS TIBOR m. v. | Professzor – SCHNELL ÁDÁM | Hufnágel gróf – FEHÉR TIBOR | Wladyslaw – HORVÁTH LAJOS OTTÓ | Stanyislaw – KOVÁCS ANDRÁS e. h. | Tábormok szolgálja – STEFÁNSZKY ISTVÁN e. h. | A plébános házvezetőnője – BARTA ÁGNES e. h. | Lakájok – FÜLÖP TAMÁS e. h., KRAUSZ GERGŐ e. h., KRÁNICZ RICHÁRD e. h.

Közreműködik az Óbudai Danubia Zenekar | Vezényel: Bíró Péter / Báthori Lóránt / Piotr Salaber

Táncosok: Bárány Péter, Bot Ádám, Dénes Zsolt, Fehér Laura, Fekete Csaba, Gajárszki Márton, Gera Anita, Horváth Ádám, Maday Tímea Kinga, Pozsonyi Ágnes, Sebestyén Tímea, Szilágyi Krisztián, Szotkó Georgina, Tonhaizer Tünde

Közreműködik az Óbudai Danubia Zenekar

Vezényel: Bíró Péter / Báthori Lóránt / Piotr Salaber

Zeneszerző: Piotr Salaber // Remix: Lukasz Zótkiewicz

Díszlet, jelmez: Anita Magda Bojarska // Tervező asszisztens: Anna Adamek // Dramaturg: Verebes Ernő // Korrepetitor: Komlósi Zsuzsanna // Koreográfus: Katona Gábor // Súcóg: Gróf Kati // Ügyelő: Kabai Márta, Géczy István // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: Andrzej Bubień

mikor? hol?

PREMIER: 2014. szeptember. 5. – 19 óra • Nagyszínpad • Az előadást 16 éven felülieknek ajánljuk!

fotók: Eöri Szabó Zsolt

OPERETT

„Az operett monumentális idiotizmusa, mely a történelem monumentális pátoszával párosul, az operettmaszk, mely mögött az emberiség nevetséges, fájdalomtól eltorzult arca vérzik – ez lenne talán az Operett legjobb megvalósulása színpadon” – írta a szerző, Witold Gombrowicz. A történelem „operettjének” színjátékában az erőszak fölfalja önmagát, s az erőszak haláli játékába belefáradt emberi lélek mélyén megszületik az erőszakmentesség utáni vágy. Gombrowicz és az ő világhírű operett-abszurdja – úgy tűnik – máig aktuális.

